

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 231/09-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 11. júna 2009 predbežne prerokoval sťažnosť H. S., Izrael, a M. F., Izrael, zastúpených S., s. r. o., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva pokojne užívať majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s právom pokojne užívať majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť H. S. a M. F. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 6. apríla 2009 doručená sťažnosť H. S., Izrael (ďalej len „sťažovateľka v 1. rade“), a M. F., Izrael (ďalej

len „sťažovateľka v 2. rade“, spolu ďalej len „sťažovateľky“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva pokojne užívať majetok podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru v spojení s právom pokojne užívať majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“) a navrhli vydať nález tohto znenia:

„1. Právo sťažovateľiek pokojne užívať majetok podľa článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na účinný prostriedok nápravy podľa článku 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s právom pokojne užívať majetok podľa článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo na spravodlivý proces podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozhodnutím Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11. 11. 2008, sp. zn. 8 Co 12/2006-327, porušené bolo.

2. Zrušuje sa rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11. 11. 2008, sp. zn. 8 Co 12/2006-327 a vec sa vracia Krajskému súdu v Bratislave, aby o nej znovu konal a rozhodol.

3. Sťažovateľkám sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 500.000 € pre každú zo sťažovateľiek, ktoré je Krajský súd v Bratislave povinný vyplatiť im do 30 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Krajský súd v Bratislave je povinný nahradiť sťažovateľkám trovy právneho zastúpenia k rukám advokáta do 30 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

Z podanej sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že sťažovateľky boli ako žalobkyne v 1. a 2. rade účastníčkami konania vedeného pred Okresným súdom Bratislava I (ďalej len „okresný súd“), v ktorom sa spolu so žalobkyňou v 3. rade (ktorá ale v priebehu konania svoj návrh vzala späť a súd konanie o jej návrhu právoplatne zastavil) domáhali proti

žalovaným, a to mestu B. (ďalej len „žalovaný v 1. rade“) a B. samosprávnemu kraju (ďalej len „žalovaný v 2. rade“) určenia, že každá zo žalobkýň v 1. až 3. rade je podielovou spoluvlastníčkou v 1/3 k celku (neskôr, že žalobkyne v 1. a 2. rade každá v 1/2 k celku) nehnuteľnosti, a to parc. č. 2342/1 o výmere 133 m² zastavané plochy a na nej nachádzajúcej sa stavby popisné číslo IV-968 nové súp. č. 1660 a parc. č. 2342/2 o výmere 547 m² záhrady, ktoré boli pôvodne evidované v pozemnoknižnej vložke č. 9865 a v súčasnosti sú evidované ako parcely registra „C“ na LV č. 1, k. ú. S. (ďalej len „nehnutel'nosť“). Vo svojej žalobe doručenej okresnému súdu 16. decembra 2002 uviedli, že matka s'ťažovateliek (a svokra žalobkyne v 3. rade) bola do apríla 1939 jedným z podielových spoluvlastníkov nehnuteľnosti, pričom ona sama, ako aj ostatní podieloví spoluvlastníci nehnuteľnosti boli židovského pôvodu a pod tlakom nastupujúceho nacizmu boli nútení nehnuteľnosť predat' občanom nemeckej národnosti Š. G. a jeho manželke P., rod. P. (ďalej len „manželia G.“) zmluvou zo 17. apríla 1939. Po oslobodení Československa bola na nehnuteľnosť uvalená národná správa, následne bola nehnuteľnosť manželom G. konfiškovaná a jej vlastníctvo prešlo na štát (výmer Národného výboru v B. č. 71041/VIII-1945 z 18. októbra 1945, uznesenie Národného výboru v B. č. 122589 z 1. októbra 1946, výmer Národného výboru v B. z 11. novembra 1948). Spomedzi všetkých podielových spoluvlastníkov prežila matka s'ťažovateliek ako jediná nacistickú perzekúciu a uplatnila si nárok na jej vrátenie podľa § 6 zákona č. 128/1946 Sb. o neplatnosti niektorých majetkoprávných úkonov z doby neslobody a o nárokoch z tejto neplatnosti a z iných zásahov do majetku v znení neskorších predpisov, a to z dôvodu neplatnosti kúpnej zmluvy, na základe ktorej prešlo vlastníctvo k nehnuteľnosti na manželov G., pričom bývalý Okresný súd v Bratislave uznesením sp. zn. Nc VIII 326/1946 jej návrhu vyhovel a odvolací súd jeho rozhodnutie potvrdil, a preto sa týmto dňom podľa názoru s'ťažovateliek stala ich matka vlastníčkou nehnuteľnosti. Žalovaný v 1. rade je vedený ako vlastník nehnuteľnosti na príslušnom liste vlastníctva na základe § 2 zákona Slovenskej národnej rady č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov, pričom vlastníkom nehnuteľnosti by mohol byť iba v prípade, ak by vlastníkom nehnuteľnosti k 1. aprílu 1991 bol štát (žalovanému v 2. rade bolo delimitačným protokolom z 29. januára 2004 odovzdané majetkové právo k niektorým stavbám stojacim na týchto pozemkoch). Keďže právoplatnosťou uznesenia bývalého Okresného súdu

v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/1946 sa stala vlastníčkou nehnuteľnosti matka sťažovateľiek, neexistuje žiadna iná právna skutočnosť, na základe ktorej by štát nadobudol vlastníctvo k nehnuteľnosti po tomto dni (štátu preto nesvedčí žiadny titul nadobudnutia), a keďže matka sťažovateľiek nehnuteľnosť za svojho života nepreviedla už inej osobe, žalovaní nemôžu byť vlastníkom nehnuteľnosti. Naopak, keďže matka sťažovateľiek po svojom vystáňovaní sa do Izraela v roku 1949 tam 17. septembra 1978 zomrela bez zanechania závetu, jej zákonnými dedičmi sú sťažovateľky ako jej deti a žalobkyňa v 3. rade ako jediný závetný dedič po bratovi sťažovateľiek A., a to každý rovným dielom. Vlastníctvo k nehnuteľnosti nadobudli sťažovateľky a ich brat smrťou svojej matky a žalovaná v 3. rade smrťou svojho manžela.

Okresný súd o podanej žalobe rozhodol rozsudkom č. k. 10 C 203/2002-281 z 30. marca 2005 tak, že žalobu sťažovateľiek zamietol a konanie o nároku žalobkyne v 3. rade zastavil. Vychádzal z toho, že z vykonaného dokazovania síce vyplynulo, že bývalý Okresný súd v Bratislave v konaní sp. zn. Nc. VIII 326/46 reštitučnému návrhu matky sťažovateľiek a ďalších osôb právoplatne vyhovel, avšak následne na návrh generálneho prokurátora Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) rozsudkom č. k. Cz II. 16/50-5 z 21. decembra 1950 zistil, že uvedeným rozsudkom bývalého Okresného súdu v Bratislave bol porušený zákon, uznesením č. k. Cz II. 16/50-Nc z 13. februára 1953 jeho rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V tomto konaní bol reštitučný návrh rozhodnutím bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 zamietnutý, pretože neboli splnené podmienky reštitúcie, a toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 3. novembra 1955. Z dokazovania ďalej vyplynulo, že nehnuteľnosti boli skonfiškované podľa § 1 ods. 4 dekrétu prezidenta republiky č. 108/1945 rozhodnutím bývalého Národného výboru v B. č. 122589/VIII/1946 z 3. októbra 1946, a to k 30. októbru 1945, pričom toto rozhodnutie bolo doplnené rozhodnutím č. 122589/VIII/46 z 11. novembra 1948. Z uvedeného okresný súd vyvodil záver, podľa ktorého je nesporné, že nehnuteľnosť legitímne prešla do vlastníctva štátu a neskôr do vlastníctva žalovaného, resp. žalovaných, a zrejme je i to, že matka sťažovateľiek, resp. sťažovateľky, všetky zastúpené opatrovníkom (bol ním J. M., zamestnanec bývalého Ľudového súdu v Bratislave, pozn.) neboli v reštitučnom konaní

úspešné, pretože ich návrh bol napokon bývalým Ľudovým súdom v Bratislave právoplatne zamietnutý.

Proti tomuto rozsudku podali sťažovateľky 26. septembra 2005 odvolanie, ktorým žiadali odvolací súd, aby rozsudok okresného súdu zmenil a žalobe vyhovel. Sťažovateľky poukázali na to, že matka sťažovateliek s nimi ako maloletými deťmi boli ako osoby židovského pôvodu po skončení druhej svetovej vojny v Československu v neznesiteľnej situácii, ostali bez prostriedkov a bez domova, na získanie ktorých mali právny nárok, a v tejto situácii v kontexte nastupujúceho komunistického režimu a spôsobu fungovania komunistických inštitúcií, ktoré konali svojvoľne a zaujato voči osobám židovského pôvodu, im neostalo iné, než sa v roku 1949 vysťahovať do Izraela. Pokiaľ okresný súd zabezpečil archívne dôkazy, z ktorých vyplynulo, že rozsudok bývalého Okresného súdu v Bratislave, ktorým bolo právoplatne vyhovené reštitučnému návrhu matky sťažovateliek a samotných sťažovateliek, bol následne zrušený, okresný súd nevzal do úvahy, že toto konanie sa uskutočnilo bez prítomnosti a bez vedomostí sťažovateliek, resp. ich matky o jeho priebehu, ktoré sa takto nemali možnosť účinne brániť. O rozhodnutí bývalého Ľudového súdu v Bratislave sa matka sťažovateliek nikdy už nedozvedela a sťažovateľky sa o ňom dozvedeli až v konaní pred okresným súdom. Postup generálneho prokurátora, najvyššieho súdu a bývalého Ľudového súdu v Bratislave bol účelový, spolitizovaný, motivovaný židovským pôvodom matky sťažovateliek a samotných sťažovateliek a porušoval aj v tom čase ústavou garantované základné práva účastníkov na spravodlivý proces a na ochranu vlastníctva.

Krajský súd rozsudkom č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 rozsudok okresného súdu potvrdil, keď dospel k záveru, že okresný súd dostatočne zistil skutkový stav veci, vec správne právne posúdil, a preto sa s jeho rozhodnutím stotožnil. Nad rámec dôvodov okresného súdu poukázal krajský súd i na to, že sťažovateľky sa mali navyše podanou žalobou domáhať určenia, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po ich matke, a nie priamo určenia, že ony sú jej podielovými spoluvlastníčkami, ako aj na to, že v konaní zjavne nebol úplný okruh účastníkov, keď účastníkmi konania neboli právni nástupcovia ostatných pôvodných podielových spoluvlastníkov nehnuteľnosti.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľky najprv poukázali na to, že v reštitučnom konaní vedenom pôvodne na návrh matky sťažovateľov bol jej návrh

v priebehu reštitučného konania modifikovaný tak, že nárok na vrátenie nehnuteľnosti si uplatnila nielen matka sťažovateľiek, ale aj sťažovateľky samotné a ich brat A., ako aj dedič po K. M. – E. H. Bývalý Okresný súd v Bratislave svojím právoplatným rozhodnutím sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949 v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. R II 118/49-22 z 25. apríla 1949 vyhovel už takto modifikovanému návrhu a následne sa sťažovateľky, ich brat a matka v roku 1949 ujali svojich vlastníckych práv k nehnuteľnosti, čo je potvrdené korešpondenciou matky sťažovateľiek s advokátom dr. H. L., ktorý ju v reštitučnom konaní zastupoval. Z uvedeného je podľa názoru sťažovateľiek zrejmé, že neobstojí argumentácia krajského súdu, pokiaľ ide o jeho záver, že ak sťažovateľky odvodzujú svoje vlastnícke právo od vlastníckeho práva ich matky, po ktorej mali dedič, mali sa správne domáhať určenia, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po ich matke, pretože v reštitučnom konaní nadobudli samotné sťažovateľky vlastnícke právo originálnym spôsobom na základe v reštitučnom konaní vydaného rozhodnutia, a preto bola ich žaloba, resp. jej petit, správna. Sťažovateľky ďalej poukázali obdobne ako v odvolaní proti rozsudku okresného súdu č. k. 10 C 203/2002 -281 z 30. marca 2005 na to, že postup generálneho prokurátora, najvyššieho súdu a bývalého Ľudového súdu v Bratislave bol spolitizovaný, motivovaný židovským pôvodom matky sťažovateľiek a samotných sťažovateľiek a porušoval aj v tom čase ústavou garantované práva účastníkov na spravodlivý proces a na ochranu vlastníctva.

Porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 odôvodnili sťažovateľky tým, že krajský súd nevzal do úvahy, že konanie najvyššieho súdu a bývalého Ľudového súdu v Bratislave, v dôsledku ktorého došlo k zrušeniu právoplatného bývalého Okresného súdu v Bratislave rozhodnutia sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949, prebehlo bez vedomosti o ňom u matky sťažovateľiek so značným časovým odstupom potom, ako bolo reštitučnému návrhu matky sťažovateľiek vyhovené, a že generálny prokurátor v tom čase mohol napadnúť sťažnosťou prakticky akékoľvek rozhodnutie súdu a bez časového obmedzenia. O existencii rozhodnutia najvyššieho súdu a naň nadväzujúceho rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sa sťažovateľky dozvedeli až bezprostredne pred rozhodnutím o ich žalobe okresným súdom, pričom o existencii tohto rozhodnutia nemali vedomosť nie z vlastnej viny, ale v dôsledku

porušovania ich práv štátnymi orgánmi. Keďže žalovaní v konaní pred okresným súdom o existencii týchto rozhodnutí vedeli a sťažovateľky sa o ňom dozvedeli až pred rozhodnutím okresného súdu, bol porušený princíp rovnosti zbraní. Porušený bol i princíp právnej istoty, a to preto, že najvyšší súd a bývalý Ľudový súd v Bratislave zasiahli svojimi rozhodnutiami do právoplatne rozhodnutej veci a účinkov rozhodnutia, z ktorého bolo zrejmé, že sťažovateľkám a ich matke bolo priznané vlastníctvo k nehnuteľnosti, a tým porušili aj princíp právnej istoty, na čo neprihliadol ani krajský súd. Tým, že okresný súd a ani krajský súd neprihliadli, hoci tak boli povinné urobiť, na nezákonnosť postupu najvyššieho súdu a bývalého Ľudového súdu v Bratislave, ktoré inak nie je možné preskúmať či zrušiť, porušili právo sťažovateľiek na prístup k súdu.

K porušeniu práva na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu došlo rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 z dôvodu, že nehnuteľnosť bola nepochybne vlastníctvom rodiny sťažovateľiek pred rokom 1939, vlastníckeho práva k nej sa sťažovateľky a ich matka znova ujali po právoplatnosti rozhodnutia bývalého Okresného súdu v Bratislave rozhodnutia sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949, o jeho odňatí nemali žiadnu vedomosť, boli presvedčené o existencii svojho vlastníctva, a tak im svedčala minimálne legitímna nádej aj na jeho potvrdenie v konaní pred krajským súdom určením, že sťažovateľky sú vlastníčkami nehnuteľnosti. Podľa názoru sťažovateľiek tu nejde o prípad, vo vzťahu ku ktorému by platilo, že majetkom v zmysle čl. 1 dodatkového protokolu nie je nádej na uznanie bývalého vlastníckeho práva, ktorého výkon nie je efektívny ako v sťažnosti č. 42527/98 pred Európskym súdom pre ľudské práva Princ Hans Adam II v. Nemecko, pretože v prípade sťažovateľiek nejde o bývalé vlastnícke právo, ale o reálne judikované vlastníctvo rozhodnutím bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949. Ak krajský súd túto skutočnosť nerešpektoval a žalobu sťažovateľiek zamietol, potvrdil tým rozhodnutie bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 bez toho, aby zohľadnil jeho protiprávnosť, a tým zasiahol do práva sťažovateľiek pokojne užívať ich majetok. Takéto rozhodnutie nebolo odôvodnené všeobecným záujmom, krajský súd neskúmal ani len samotnú existenciu verejného záujmu a svojím rozhodnutím porušil i princíp spravodlivej rovnováhy medzi všeobecným záujmom spoločnosti a ochranou základných práv jednotlivca.

K porušeniu práva sťažovateľiek na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru došlo podľa tvrdení sťažovateľiek tým, že krajský súd nesprávne aplikoval ustanovenie § 135 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), keď dospel k záveru, že je viazaný právoplatným rozhodnutím bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954, pretože podľa názoru sťažovateľiek z tohto ustanovenia nevyplýva, že krajský súd bol viazaný uvedeným rozhodnutím, ale naopak toto ustanovenie je potrebné vykladať tak, že krajský súd mal sám zhodnotiť všetky okolnosti rozhodujúce pre vydanie rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 vrátane tých, ktoré svedčili o nezákonnosti jeho rozhodnutia a jeho rozpore s vtedy platnou ústavou. Ak by krajský súd aplikoval ustanovenie § 135 ods. 1 OSP takýmto spôsobom, iba takáto aplikácia by bola v súlade s ústavou a iba takýto výklad by bol ústavne konformný. Iba v prípade preskúmania rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 krajským súdom by bolo naplnené právo sťažovateľiek na účinný prostriedok nápravy vo vzťahu k porušeniu ich práva vlastníť majetok týmto rozhodnutím.

Rozsudok krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 nadobudol právoplatnosť 3. februára 2009.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom tohto orgánu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takúto možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 50/05 a IV. ÚS 288/05).

Sťažovateľky vo svojej ústavnej sťažnosti tvrdili, že rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 došlo k porušeniu jednak ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a jednak k porušeniu ich práva pokojne užívať majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu a práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru v spojení s právom pokojne užívať majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Sťažovateľky vo svojej sťažnosti predovšetkým tvrdili, že rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 bolo porušené ich základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru preto, že týmto

rozsudkom došlo k porušeniu princípu právnej istoty, rovnosti zbraní a práva na prístup k súdu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ústavný súd ešte prv, než sa zaoberal argumentáciou sťažovateľiek, skúmal, či spôsob, akým sa sťažovateľky v konaní pred všeobecnými súdmi domáhali rozhodnutia o tom, že sú vlastníčkami nehnuteľnosti (podanie určovacej žaloby), bol spôsobom prípustným a súladným s právnym poriadkom, teda inak povedané, či slovenský právny poriadok nevyklučuje uplatnenie práv určovacou žalobou za súčasnej existencie reštitučného zákonodarstva v prípade, ak si sťažovateľky, ktoré nevyužili možnosť uplatniť si svoj nárok na základe reštitučných predpisov, podali žalobu, ktorou žiadali určiť, teda deklarovať, existenciu svojho vlastníckeho práva.

Ústavný súd už v minulosti konštatoval, že reštitučné predpisy neboli vydané pre ten účel, aby spôsobili zánik vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale aby im uľahčili obnovenie tohto vlastníckeho práva. Preto, ak došlo k zabratiu majetku štátom bez právneho dôvodu, osoba nestratila svoj vlastnícky vzťah k tomuto majetku a nič nebráni tomu, aby sa svojho nároku, resp. finančnej náhrady domáhala žalobou opierajúcou sa o všeobecné predpisy občianskeho práva [podľa nástrojov ochrany vlastníckeho práva – žalôb určovacích, vindikačných (na vydanie veci), negatívnych a pod.] (III. ÚS 178/06).

Keďže ústavný súd nemá dôvod od tohto svojho už skôr vysloveného názoru upustiť, konštatuje, že aj v prípade sťažovateľiek prichádzala do úvahy žaloba opierajúca sa

o všeobecné predpisy občianskeho práva, teda podanie žaloby o určenie existencie vlastníckeho práva. Takto podanú žalobu sťažovateľiek boli preto všeobecné súdy povinné prerokovať a o nej rozhodnúť, pričom predpokladom vyhovenia takejto žalobe, okrem správnosti formulovania petitu žaloby a splnenia ostatných formálnych podmienok na vedenie konania, bolo aj to, že sťažovateľky by v konaní preukázali, že v čase rozhodovania všeobecných súdov ich vlastnícke právo k nehnuteľnosti trvá, hoci zápis v katastri nehnuteľností tomu nezodpovedá.

Keďže ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sú obdobné záruky, že vec bude spravodlivo prerokovaná nezávislým a nestranným súdom postupom ustanoveným zákonom, z uvedeného dôvodu v týchto právach nemožno vidieť podstatnú odlišnosť (II. ÚS 27/07).

Sťažovateľky v časti sťažnosti, ktorou namietali porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, argumentovali tým, že rozsudkom krajského súdu bol porušený princíp rovnosti zbraní z dôvodu, že na rozdiel od žalovaných nemali k dispozícii rozhodnutie bývalého Ľudového súdu v Bratislave a jemu predchádzajúce zrušovacie rozhodnutia nadriadených súdov a s týmito sa oboznámili až v priebehu konania pred okresným súdom v roku 2005; princíp právnej istoty preto, že stav nastolený právoplatným rozhodnutím bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949 bol zmenený so značným časovým odstupom na základe mimoriadneho opravného prostriedku, podmienky uplatnenia ktorého boli koncipované mimoriadne široko, pričom krajský súd uvedené nezohľadnil, ako aj z dôvodu, že napadnutým rozsudkom krajského súdu bolo porušené ich právo na prístup k súdu, keď zrejme neexistuje spôsob, akým dosiahnuť zrušenie právoplatného rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954, keď navyše ich žaloba bola zamietnutá, i preto, že sa z formálnych dôvodov nemohli domáhať určenia, že priamo ony sú podielové spoluvlastníčky nehnuteľnosti, hoci z rozhodnutia bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949 je zrejmé, že i sťažovateľky na jeho základe nadobudli originálnym spôsobom spoluvlastnícke podiely k nehnuteľnosti.

Vo vzťahu k tejto argumentácii sťažovateľiek považuje ústavný súd za potrebné uviesť, že podľa jeho názoru niet príčinnej súvislosti medzi porušením základného práva na súdnu ochranu sťažovateľiek z dôvodov uvedených sťažovateľkami spočívajúcich v porušení princípu právnej istoty, ako aj princípu rovnosti zbraní a rozsudkom krajského súdu. Je to tak preto, že ani samotné sťažovateľky sa nestážujú v súvislosti s obsahom rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 a jemu predchádzajúcich zrušujúcich rozhodnutí nadriadených súdov na postup krajského súdu, resp. okresného súdu v konaní, z ktorého pochádza napadnuté rozhodnutie, tvrdia iba to, že tieto rozhodnutia mal údajne k dispozícii, resp. o nich vedel žalovaný dlhší čas, než sťažovateľky. V samotnej okolnosti, dôsledkom nedostatku v konaní akého subjektu sa tak stalo, už ústavný súd nepovažuje za významné. Nepochybne sťažovateľky v čase rozhodovania okresného súdu i krajského súdu obsah rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 a jemu predchádzajúcich zrušujúcich rozhodnutí nadriadených súdov poznali a na ich obsah reagovali aj v odvolaní podanom proti rozsudku okresného súdu. Ostatne, ani zo sťažnosti sťažovateľiek nevyplýva opak. Podľa názoru ústavného súdu, ku ktorému dospel po preskúmaní obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 203/2002, nemožno ani s ohľadom na obsah sťažnosti doručenej ústavnému súdu dospieť k záveru, že v tomto konaní došlo k porušeniu princípu rovnosti zbraní. Ústavný súd nezistil ani existenciu príčinnej súvislosti medzi údajným porušením princípu právnej istoty a rozsudkom krajského súdu. Krajský súd svojím rozhodnutím princíp právnej istoty z dôvodov uvádzaných sťažovateľkami nemohol porušiť, pretože jeho rozhodnutie nemohlo zasiahnuť do účinkov rozhodnutia bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949, pretože toto rozhodnutie bolo zrušené už v čase pred rozhodovaním krajského súdu vo veci sp. zn. 8 Co 12/2006. Pokiaľ ide o právo sťažovateľiek na prístup k súdu, ústavný súd poukazuje na to, že porušenie práva na súd, resp. prístup k súdu podľa čl. 46 ústavy by v prípade sťažovateľiek prichádzalo do úvahy iba vtedy, keby podmienky na prístup k súdu ustanovené Občianskym súdnym poriadkom neboli zo strany krajského súdu rešpektované spôsobom zjavne neopodstatneným alebo arbitrárnym. Inými slovami, keby krajský súd tieto všeobecné podmienky prístupu k súdu vykladal vo vzťahu k sťažovateľkám zjavne svojvoľne alebo diskriminačne v porovnaní s ich výkladom pri iných subjektoch domáhajúcich sa súdnej

ochrany. V prípade sťažovateliek k takej situácii nedošlo, sťažovateľky v konaní pred okresným súdom i krajským súdom vystupovali ako žalobkyne, mali priznané postavenie účastníkov súdneho konania a krajský súd o ich návrhu meritórne rozhodol, aj keď nie v súlade s ich predstavami.

Pokiaľ ide o argumentáciu sťažovateliek vo vzťahu k tej časti odôvodnenia rozsudku krajského súdu, z ktorej vyplýva, že žaloba sťažovateliek nebola v súlade s procesnými predpismi, pokiaľ sa ňou nedomáhali určenia, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva po ich matke, ale priamo určenia, že ony sú jej podielovými spoluvlastníkmi, podľa názoru ústavného súdu by tento právny názor krajského súdu nepochybne obstál vo vzťahu k spoluvlastníckemu podielu na nehnuteľnosti, o ktorom sťažovateľky tvrdia, že patril ich matke ku dňu jej smrti, avšak neobstál by vo vzťahu k tým spoluvlastníckym podielom, ktoré mali nadobudnúť podľa svojich tvrdení priamo sťažovateľky na základe rozhodnutia bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949.

Základom argumentácie sťažovateliek, ktoré tvrdia, že rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 došlo k porušeniu ich základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces, je ich tvrdenie o tom, že krajský súd sa mal vysporiadať s právoplatným rozhodnutím bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 a jemu predchádzajúcimi zrušujúcimi rozhodnutiami nadriadených súdov tak, že ich existenciu nevezme do úvahy, pretože boli protiprávne. Dôvodmi, pre ktoré tak mal krajský súd postupovať, je potom to, že tieto rozhodnutia boli vydané v období, v ktorom dochádzalo na území Československa vo všeobecnosti k porušovaniu základných práv, tieto rozhodnutia boli vydané účelovo, ich vydaniu predchádzalo podanie mimoriadneho opravného prostriedku generálneho prokurátora, ktorého možnosť podania bola takmer neobmedzená, rozhodnutie bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949 bolo zrušené so značným časovým odstupom, keď uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. R II 118/49-22 z 25. apríla 1949 bolo zrušené uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. februára 1953, a najmä z dôvodu, že sťažovateľky, resp. ich matka bola židovského pôvodu.

Ako vyplýva z odôvodnenia rozsudku krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008, krajský súd sa s rozhodnutím okresného súdu stotožnil, keď dospel k záveru, že okresný súd „za stavu, keď súd prvého stupňa v danom prípade v potrebnom rozsahu pre rozhodnutie vo veci samej zistil skutkový stav, vykonaním potrebných dôkazov, a to najmä oboznámením obsahu súdnych rozhodnutí nachádzajúcich sa v spise bývalého Ľudového súdu Bratislava číslo sp. zn. 14 No 219/51, a keď navrhovateľky v 1. a 2. rade ani v odvolaní neuviedli žiadne skutočnosti, resp. tvrdenia, s ktorými by sa nebol súd prvého stupňa v odôvodnení napadnutého rozsudku dôsledne vysporiadal a následne takto riadne zistený skutkový stav aj správne právne posúdil a návrh navrhovateľiek na požadované určenie ich vlastníckeho práva k uvedeným nehnuteľnostiam zamietol, rozhodol vecne správne“. Ako vyplýva z rozsudku okresného súdu č. k. 10 C 203/2002-281 z 30. marca 2005, ten žalobu zamietol s poukazom na to, že „z dokazovania jednoznačne vyplynulo, že právna predchodkyňa navrhovateľiek a navrhovateľky zastúpené opatrovníkom neboli úspešné v reštitučnom konaní“.

Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav veci a aké skutkové zistenia a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať rozhodnutia všeobecných súdov z hľadiska svojvoľnosti, arbitrárnosti rozhodnutia, resp. jeho odôvodnenia. Ústavný súd preto posudzoval ďalej napadnuté rozhodnutie okresného súdu z hľadiska, či nevykazuje znaky arbitrárnosti alebo svojvoľnosti.

Z už citovaného odôvodnenia rozsudku krajského súdu je zrejmé, že tak okresný súd, ako aj krajský súd vychádzali z toho, že právoplatné uznesenie bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 im nepatrí v žiadnom prípade preskúmavať, a sú ním viazané. Podľa názoru ústavného súdu principiálne nemožno pripustiť preskúmavanie právoplatných rozsudkov vydaných v období neslobody mimo prípadov, v ktorých bolo možné takéto rozsudky podľa platnej právnej úpravy zrušiť a preskúmať.

Ústavný súd poukazuje ďalej aj na to, že krajský súd v odôvodnení rozsudku č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 uviedol i ďalší významný argument pre zamietnutie žaloby sťažovateľiek:

«Ďalším dôvodom, pre ktorý by však musel súd návrh v tejto veci zamietnuť je aj skutočnosť, že ak sa navrhovateľky v 1. a 2. rade, po tom, ako navrhovateľka v 3. rade zobrala svoj návrh späť (správne tu však mal súd prvého stupňa konanie o jej návrhu zastaviť podľa § 96 ods. 1 O. s. p.) domáhali určenia, že každá z nich je spoluvlastníčkou predmetnej nehnuteľnosti s veľkosťou podielu 1/2 k celku, a teda týmto návrhom sa takéhoto určenia nedomáhali všetci do úvahy prichádzajúci dedičia po pôvodných spoluvlastníkoch tejto nehnuteľnosti, išlo tu o nedostatok ich aktívnej vecnej legitímácie v konaní, pretože vlastníctvo k nehnuteľnosti sa v súdnom konaní musí vždy uplatňovať návrhom smerujúcim proti všetkým jej formálnym vlastníkom, resp. spoluvlastníkom a zároveň má byť uplatňované všetkými, do úvahy prichádzajúcimi jej spoluvlastníkmi (v prípade, ak by toto ich vlastnícke právo bolo potvrdené v dedičskom konaní).

Okruh účastníkov je tak daný na strane odporcov tými, ktorí sú zapísaní v príslušnom katastri nehnuteľností ako vlastníci určitej nehnuteľnosti a na strane navrhovateľov tými, ktorí o sebe tvrdia, že vlastnícke právo nadobudli iným spôsobom, resp. ho odvodzujú od svojich právnych predchodcov.

Nesprávny bol teda procesný postup navrhovateliek ohľadne účasti navrhovateľky v 3. rade, pokiaľ táto už nechcela byť účastníčkou tohto konania na strane navrhovateľov, a tak „svoje práva vyplývajúce zo spoluvlastníctva nehnuteľností“ previedla v prospech navrhovateliek v 1. a 2. rade (čestné prehlásenie z 2. 12. 2002) a nežiadala, aby súd určil, že je podielovou spoluvlastníčkou tejto nehnuteľnosti v 1/3 (hoci ňou nikdy nebola a tak tieto „jej práva“ nemohla ani platne previesť na navrhovateľky v 1. a 2. rade), pretože vzhľadom na uvedenú zásadu potreby vecnej legitímácie účastníkov v súdnom spore, bolo potom len vecou navrhovateliek v 1. a 2. rade, ktoré vo svojom návrhu vymedzujú okruh účastníkov konania, aby navrhovateľku v 3. rade, pokiaľ sa táto už nemienila zúčastňovať konania na strane navrhovateľov, označili ako účastníčku na strane odporcov. Určovací výrok rozsudku má totiž účinnosť iba vo vzťahu k účastníkom konania a nie aj voči tretím osobám. Ak má teda na jeho základe dôjsť k zmene zápisu o vlastníctvo v evidencii nehnuteľností, resp. v katastri nehnuteľností, je bezpodmienečne potrebné, aby bol vyhlásený v konaní, v ktorom osoba zapísaná ako vlastník, bola jeho účastníkom (R 65/1972).

O rovnaký nedostatok vecnej legitímácie sa potom jednalo aj v prípade opomenutia E. H., ako dediča po jeho sestre K. M., pôvodnej spoluvlastníčke uvedenej nehnuteľnosti v 1/4, resp. jeho právnych nástupcov, keď ani v tomto prípade navrhovateľky v 1. a 2. rade nevyhradili v návrhu dostatočne okruh účastníkov tohto súdneho konania.

O týchto nedostatkoch ich návrhu, vedúcich v konečnom dôsledku k jeho zamietnutiu, resp. o spôsobe jeho odstránenia, nemohol ani súd prvého stupňa a ani odvolací súd poskytnúť navrhovateľkám ani poučenie v zmysle § 5 O. s. p., predovšetkým z dôvodu, že poučovacia povinnosť súdu je obmedzená na poučenie účastníkov o ich procesných právach a povinnostiach (procesných úkonoch, ktoré môžu vykonať, ich dôsledkoch a procesnom postupe). Zo žiadnych ustanovení Občianskeho súdneho poriadku nemožno vyvodiť povinnosť súdu poučiť navrhovateľa o tom, že odporca nie je v spore pasívne legitimovaný (prípadne o tom, že prichádzajú do úvahy aj ďalší účastníci na strane odporcu), pretože by to už nebolo poučenie o procesných právach a povinnostiach, ale poučením o hmotnom práve, ktoré súd nie je povinný a ani oprávnený poskytnúť (R 38/1994).

Rovnako nebolo zo strany súdu možné a nebolo by to ani zákonné (vychádzajúc zo zásady rovnosti účastníkov konania) poskytnúť navrhovateľkám poučenie o možnosti

navrhnuť pristúpenie prípadných ďalších právnych nástupcov pôvodných spoluvlastníkov predmetnej nehnuteľnosti do konania i z dôvodu, že navrhovateľky boli zastúpené od počiatku advokátom a v takomto prípade súdy v zmysle ust. § 5 vety druhej O. s. p. poučovaciu povinnosť nemajú.»

S poukazom na uvedenú argumentáciu krajského súdu, s ktorou sa aj ústavný súd stotožňuje, je zrejmé, že už len preto, že sťažovateľky neoznačili úplný okruh účastníkov konania, teda všetkých právnych nástupcov po bývalých podielových spoluvlastníkoch nehnuteľnosti, je nevyhnutné považovať rozhodnutia všeobecných súdov, ktorými bola žaloba sťažovateľiek zamietnutá, za správne, pretože podanie určovacej žaloby, ktorá nerešpektuje uvedené základné formálne predpoklady, nemôže viesť k pozitívnemu rozhodnutiu pre žalobcov. Odôvodnenosť požiadavky úplnosti okruhu účastníkov konania o určovacej žalobe je daná najmä ochranou základných práv právnych nástupcov ostatných podielových spoluvlastníkov nehnuteľnosti. Na vyvrátenie tohto dôvodu na zamietnutie žaloby ostatne ani sťažovateľky vo svojej sťažnosti nepredložili ústavnému súdu žiaden argument, ktorý by odôvodňoval porušenie ich základných práv takouto aplikáciou príslušných ustanovení upravujúcich formálne predpoklady konania o určovacej žalobe.

Podľa názoru ústavného súdu nemožno dospieť k záveru, že by napadnutý rozsudok krajského súdu bolo potrebné považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny. Bolo nepochybne v právomoci krajského súdu príslušné zákonné ustanovenia vyložiť. Rovnako nemožno dospieť ani k záveru, že by bol výklad krajského súdu z ústavného hľadiska neospravedliteľný a neudržateľný, tak aby jeho následkom došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. princípov, ktoré sťažovateľky namietajú. V konečnom dôsledku však ústavný súd nie je opravným súdom skutkových omylov a právnych názorov krajského súdu. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci krajského súdu je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou a kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, ktoré sú „pánmi zákonov“, v zmysle citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny záver krajského súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, resp. ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by

bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu predmetný právny výklad krajským súdom takého nedostatky nevykazuje, a preto bolo potrebné sťažnosť vo vzťahu k napadnutému porušeniu základného práva sťažovateľiek na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru odmietnuť podľa § 25 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Namietané porušenie práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu

Sťažovateľky ďalej v sťažnosti namietali aj porušenie svojho práva na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 z toho dôvodu, že nehnuteľnosť predstavuje „majetok“ v zmysle čl. 1 dodatkového protokolu a v dôsledku rozsudku krajského súdu boli tohto majetku zbavené bez dodržania podmienok vyplývajúcich z čl. 1 dodatkového protokolu. Tvrdili, že nehnuteľnosť bola vlastníctvom rodiny sťažovateľiek pred rokom 1939, vlastníckeho práva k nej sa sťažovateľky a ich matka znova ujali po právoplatnosti rozhodnutia bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949, o jeho neskoršom odňatí nemali žiadnu vedomosť, boli presvedčené o existencii svojho vlastníctva, a tak im svedčala minimálne legitímna nádej aj na jeho potvrdenie v konaní pred krajským súdom. U sťažovateľiek pritom nešlo iba o „nádej na uznanie bývalého vlastníckeho práva, ktorého výkon nie je efektívny“, pretože v ich prípade nejde o bývalé vlastnícke právo, ale o reálne judikované vlastníctvo rozhodnutím bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949. Ak krajský súd túto skutočnosť nerešpektoval a žalobu sťažovateľiek zamietol, potvrdil tým rozhodnutie bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 bez toho, aby zohľadnil jeho protiprávnosť, a tým zasiahol do ich práva pokojne užívať ich majetok. V ďalšej časti argumentácie potom sťažovateľky odôvodňujú, že pre odňatie majetku neboli splnené podmienky vyplývajúce z čl. 1 dodatkového protokolu.

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva. Ústavný súd sa najprv zaoberal posúdením toho, či vo vzťahu k nehnuteľnosti platilo, že ide o „majetok“ sťažovateľiek v zmysle čl. 1 dodatkového protokolu.

Za majetok v zmysle čl. 1 dodatkového protokolu podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva sa považuje nielen existujúci majetok vo vlastníctve fyzickej alebo právnickej osoby, teda veci alebo iné aktíva, ktorých vlastníkom je táto osoba, ale i majetok, ku ktorému nadobudnutie vlastníctva môže fyzická alebo právnická osoba legitímne očakávať.

Ako je z tvrdení sťažovateľiek zrejmé, podľa ich názoru im svedčila minimálne legitímna nádej na nadobudnutie ich majetku, resp. na určenie, že ide o ich existujúci majetok. Tieto tvrdenia sťažovateľiek by mohli byť správne iba v prípade, ak by ich vlastnícke právo k nehnuteľnosti ostalo dosiaľ zachované, alebo v prípade, ak by sťažovateľky skutočne splnili všetky podmienky stanovené právnymi predpismi pre nadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v prípade, ak svoje vlastnícke právo medzičasom stratili. Sťažovateľky uznávajú, že svoje vlastnícke právo k nehnuteľnosti stratili rozhodnutím bývalého Ľudového súdu v Bratislave, toto rozhodnutie však považujú za také, ktoré do úvahy nemal vziať krajský súd pri svojom rozhodovaní s ohľadom na okolnosti, za ktorých bolo vydané a ktoré sťažovateľky popísali v sťažnosti.

Ako už bolo uvedené vo vzťahu k tvrdeniam sťažovateľiek o porušení čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd je toho názoru, že principiálne nemožno pripustiť preskúmavanie právoplatných rozsudkov vydaných v období neslobody okrem prípadov, v ktorých bolo možné takéto rozsudky podľa platnej právnej úpravy preskúmať. Ak rozsudok bývalého Ľudového súdu v Bratislave nepatrilo preskúmať krajskému súdu a bol ním viazaný, potom vo vzťahu k nehnuteľnosti nemohlo ísť ani o existujúci majetok sťažovateľiek.

Dôsledkom uvedeného záveru je konštatovanie, že matka sťažovateľiek stratila svoje vlastníctvo k nehnuteľnosti na základe kúpnej zmluvy, ktorou nehnuteľnosť nadobudli manželia G. v roku 1939.

Ostalo teda preskúmať, či sťažovateľkám patrila aspoň legitímna nádej na znovunadobudnutie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti.

K obnoveniu zaniknutého vlastníckeho práva v dôsledku jeho prechodu na štát v období totalitného režimu na Slovensku podľa slovenského právneho poriadku nedochádza automaticky, ale iba za splnenia zákonných podmienok. V situácii, keď tieto zákonné podmienky neboli splnené, nemožno uvažovať ani o legitímnej nádeji na nadobudnutie nehnuteľnosti. Sťažovateľky nemohli v čase vydania rozhodnutia krajského súdu legitímne bez splnenia zákonných podmienok očakávať, že znova získajú vlastnícke právo k nehnuteľnosti. Iba skutočnosť, že sťažovateľky, resp. ich právna predchodkyňa bola pred rokom 1939 podielovou spoluvlastníčkou nehnuteľnosti, nezakladá bez ďalšieho legitímnu nádej sťažovateľiek na nadobudnutie vlastníctva v prípade, ak ich právna predchodkyňa svoje vlastníctvo stratila ešte počas svojho života.

Z uvedených dôvodov sťažovateľkám nepatrila podľa názoru ústavného súdu ani legitímna nádej na nadobudnutie majetku, a preto ani rozhodnutím krajského súdu nemohlo dôjsť k porušeniu ich práva na majetok tak, ako je toto právo garantované v čl. 1 dodatkového protokolu. Za situácie, keď sťažovateľka nemala majetok v zmysle čl. 1 dodatkového protokolu, je už bez významu uvažovať o tom, či bola majetku zbavená, resp. či k zbaveniu majetku došlo za splnenia podmienok ustanovených v čl. 1 dodatkového protokolu.

Ústavný súd v týchto súvislostiach poukazuje i na rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva, z ktorých vyplýva, že zbavenie majetku je jednorázovým aktom, ktorý nezakladá pokračujúcu situáciu zbavenia vlastníckeho práva (Smoleanu v. Rumunsko, rozsudok z 3. decembra 2003, ods. 46, Lindner a Hemmermayer v. Rumunsko, rozsudok

z 3. decembra 2003, ods. 40), a majetkom podľa čl. 1 dodatkového protokolu nie je ani nádej, že dávno vyhasnuté vlastníctvo ožije.

Aj z týchto dôvodov a časovej pôsobnosti neprislúcha ústavnému súdu posudzovať z hľadiska rešpektovania základných práv samotný spôsob, akým matka sťažovateľiek svoje vlastníctvo stratila, bez ohľadu na to, či sa tak stalo v roku 1939, alebo v roku 1954.

Pre úplnosť ústavný súd dodáva, ak sťažovateľky vo svojej sťažnosti dôvodili tým, že vo vzťahu k nim nejde o prípad, že „*mali iba nádej na uznanie bývalého vlastníckeho práva, ktorého výkon nie je už dlhodobo efektívny*“, a to preto, že ich vlastníctvo bolo judikované bývalým Okresným súdom v Bratislave rozhodnutím sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949, podľa názoru ústavného súdu takáto argumentácia neobstojí, pretože toto rozhodnutie bolo zrušené v dôsledku uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. februára 1953. Počínajúc dňom zrušenia rozhodnutia bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949 ostala sťažovateľkám iba nádej na uznanie bývalého vlastníckeho práva, ktorá však v čase rozhodovania krajského súdu nemala oporu v právnych predpisoch.

Z uvedeného je zrejmé, že napadnutým rozhodnutím krajského súdu nemohlo dôjsť k porušeniu označeného práva sťažovateľiek pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím krajského súdu a základným právom, ktorého porušenie sa namietalo, a preto ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľiek aj v tejto jej časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

Namietané porušenie práva na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru v spojení s právom pokojne užívať majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu

K porušeniu práva sťažovateľiek na účinný prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 došlo podľa ich tvrdení tým, že krajský súd nesprávne aplikoval ustanovenie § 135 OSP, keď

dospel k záveru, že je viazaný právoplatným rozhodnutím bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954, pretože podľa názoru sťažovateľiek z tohto ustanovenia nevyplýva, že krajský súd bol viazaný uvedeným rozhodnutím, ale naopak, toto ustanovenie je potrebné vykladať tak, že krajský súd mal sám zhodnotiť všetky okolnosti rozhodujúce pre vydanie rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 vrátane tých, ktoré svedčili o nezákonnosti jeho rozhodnutia a jeho rozpore s vtedy platnou ústavou.

Podľa čl. 13 dohovoru každý, koho práva a slobody priznané dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.

Ústavný súd považuje za potrebné najprv zdôrazniť, že v situácii, keď konštatoval, že rozsudkom krajského súdu č. k. 8 Co 12/2006-327 z 11. novembra 2008 nemohlo byť porušené právo sťažovateľiek na majetok podľa čl. 1 dodatkového protokolu, je už bez významu otázka porušenia čl. 13 dohovoru v spojení s porušením tohto práva.

Napriek tomu však ústavný súd považuje za významné zaujať stanovisko aj k relevantnej argumentácii sťažovateľiek. V prvom rade ústavný súd zisťuje, že niet žiadnej súvislosti medzi rozhodnutím krajského súdu, ktorým bol (ako už bolo konštatované riadne a ústavne-konformným spôsobom) preskúmaný rozsudok okresného súdu a údajným porušením práva sťažovateľiek na účinný prostriedok nápravy. Ani samotná argumentácia sťažovateľiek nenaznačuje opak, keď je založená obdobne ako ich argumentácia vo vzťahu k tvrdenému porušeniu práva na prístup k súdu na myšlienke, že krajský súd bol povinný preskúmať znovu v konaní správnosť a zákonnosť dôvodov, pre ktoré návrh matky sťažovateľiek a samotných sťažovateľiek na reštitúciu ich majetku zamietol bývalý Ľudový súd v Bratislave právoplatným uznesením sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954. Nemožnosť takéhoto prieskumu je daná práve účinkami právoplatnosti tohto rozhodnutia, ktoré vylučujú nielen to, aby opätovne všeobecný súd bez predchádzajúceho zrušenia rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave rozhodoval o nároku sťažovateľiek na reštitúciu majetku, ale vylučujú aj možnosť posúdiť ako otázku predbežnú oprávnenosť

reštitučného nároku sťažovateľiek uplatneného v konaní pred bývalým Okresným súdom v Bratislave. Výrokom právoplatného uznesenia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954 bol viazaný nielen krajský súd, ale boli a sú ním viazané aj samotné sťažovateľky, ktoré boli, ako to vyplýva aj z obsahu tohto rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave, účastníkmi konania, v ktorom bola právoplatne vyriešená otázka platnosti zmluvy o prevode nehnuteľnosti manželom G. v roku 1939.

Pre úplnosť ústavný súd ešte k tvrdeniam sťažovateľiek pripisujúcich osobitný význam skutočnosti, že rozhodnutie bývalého Okresného súdu v Bratislave sp. zn. Nc VIII 326/46 z 18. januára 1949 nadobudlo právoplatnosť a až následne s istým časovým odstupom bolo zrušené po podaní mimoriadneho opravného prostriedku, poznamenáva, že toto rozhodnutie okresného súdu síce z procesného hľadiska všeobecne zaväzovalo, avšak nemohlo zmeniť predprocesný hmotnoprávny vzťah, ktorý sa znova prejavil, len čo bolo toto rozhodnutie neskôr uznané za chybné a v dôsledku toho zrušené.

Pokiaľ sťažovateľky v závere tej časti sťažnosti, v ktorej odôvodňujú porušenie čl. 13 dohovoru, uvádzajú, že ak by ústavný súd dospel k záveru, podľa ktorého krajský súd správne vychádzal z toho, že je viazaný skoršími rozhodnutiami súdov týkajúcimi sa nehnuteľnosti vrátane rozhodnutia bývalého Ľudového súdu v Bratislave sp. zn. 14 No 219/51 z 25. októbra 1954, potom sú toho názoru, že príslušné ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku sú v rozpore s čl. 13 dohovoru, ústavný súd považuje za nevyhnutné poukázať na to, že v konaní o sťažnosti mu neprislúcha posudzovať súlad ustanovení Občianskeho súdneho poriadku s ústavou, pretože takto je ústavný súd oprávnený postupovať iba v prípade splnenia zákonných predpokladov na začatie konania o súlade právnych predpisov s ústavou.

Z týchto dôvodov ústavný súd odmietol sťažnosť aj v tejto jej časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. júna 2009